

Verslag van de Algemene ledenavond 13 maart 2014

Historische Vereniging

Middelstum

1 Voorzitter Piet Tinus van der Wal opent de vergadering en heet iedereen welkom.

Mededelingen:

* 2x consumpties met cake, kosten €4,- pp

* Aandacht voor de activiteit “Kerken in het Groen”

Op 24 april is er een voorlichtingsavond hoe de grafmonumenten opgeknapt worden enz.

Zaterdag 10 mei is de eerste werkdag onder begeleiding van Albert Erik de Winter

* Excursie vergeten Emslandkampen 5 april, men kan zich tot 27 maart opgeven.

2 Jaarverslag

Geen opmerkingen

3 Financieel verslag

Geen opmerkingen

4 Verslag kascommissie

André Moorlag en Johan Eggeraat hebben alles goed bevonden en verlenen de penningmeester decharge, André wordt volgend jaar vervangen.

5 Bestuursverkiezing.

Er zijn geen tegenkandidaten binnen gekomen, Jetze Smit en Raymond Advocaat zitten vanaf nu officieel in het bestuur.

6 Sluiting van het huishoudelijk gedeelte, Piet Tinus geeft de heer Pieter Albers het woord.

7 Lezing “De vergeten Emslandkampen”

Pieter Albers wist niets van deze kampen, ook zijn geschiedenis collega's niet.

In 1986 stond er in de krant iets over deze kampen, dat wekte zijn nieuwsgierigheid, 40 jaar na de oorlog was er weinig van deze kampen over.

De barakken waren afgebroken en het land was terug gegeven aan de boeren, geen enkel bordje met verwijzing kampen, alleen een oorlogsbegraafplaats, terwijl er duizenden slachtoffers waren.

Bij Meppen en Lingen zijn het gevangenen geworden, een paar originele barakken zijn nog te vinden, maar je moet de weg wel weten.

De geschiedenis van die kampen gaat eigenlijk over de Moorsoldaten.

In 1933 is het begonnen, de andere kampen die wij kennen zijn tijdens de oorlog geplaatst.

In 33 crisistijd, Hitler beloofde veel werk, autowegen aanleggen, deze waren bedoeld voor het sneller verplaatsen van het leger. De goeie burgerij zoals kunstenaars, schrijvers enz. waren kritisch, houd je ogen open, ga niet blindelings achter Hitler aan.

Het begon met de Rijksdag, Rinus van der Lubbe zou de brand veroorzaakt hebben, hij was een eenvoudige communist, nu denkt men dat Hitler er achter zat.

Er kwam een wet om tegenstanders op te pakken, met honderden tegelijk. Vooral tegenstanders met een leidende functie, ze werden eerst in gevangenen gezet, die waren al gauw te klein.

Het idee van deze kampen kwam uit Zuid Afrika.

In de kampen werden barakken gebouwd voor 100 gevangenen per barak, 1500 per kamp. Prikkelendraad met stroom erop verhinderde om te vluchten, in het omheinde gedeelte stond ook nog een barak voor eenzame opsluiting, bij elk kamp werd een parkje aangelegd voor de vrije tijd van de bewakers.

Waarom zo dicht bij de grens van Groningen en Drenthe ?

Hier lag het Boertangerveen (MOOR) dat nog niet ontgonnen was, Hitler wilde dat in 11 jaar tijd ontginnen en er vruchtbare grond van maken.

Dit moesten de politieke tegenstanders doen, een treintje met lage snelheid bracht de gevangenen met niet meer dan 100 (Moorsoldaten) naar de werkplek.

Met scheppen waarvan de rand wat gebogen waren (dan waren ze niet zo scherp) moesten ze heide plaggen steken en sloten graven.

Mensen uit de omgeving die verstand van veen hadden werden opzichters, ze droegen een witte band om de enkel, voor hen de belofte dat ze later een boerderij in het gebied kregen. Veenarbeid is een seizoensarbeid, maar het hele jaar door werd er werk gecreëerd, meestal onzinnig, zoals spoorrails oppakken er een eind mee sjouwen en weer terug brengen op delfde plek.

Veel slachtoffers door ondervoeding en besmettelijke ziekten, ook had Hitler laten berekenen hoeveel voedsel ze nodig hadden om net niet dood te gaan, de gevangenen werden militair gedrild, terug van het werk moesten ze soms uren op appel staan.

Colijn probeerde Nederland buiten de oorlog te houden, dat was in de WO1 gelukt.

Duitsland werd als een bevriende natie gezien, hier was verteld dat er in de kampen misdadigers zaten, dus als er een gevangene over de grens vluchtte werd hij direct gevangen genomen en teruggestuurd en daar geëxecuteerd, men geloofde hier het andere verhaal niet.

In een krantenartikel van 13 januari 1934 staat de naam van Ludwig Papenheim, hij was een bekend politicus, tegenstander van Hitler en later gevangen genomen. Bij het lossen van een turfschip moest hij in het ijsskoude water staan om de turven die in het water vielen op de wal te gooien, door het verstramde lichaam lukte het niet op de wal te komen, niemand mocht hem helpen, doordat hij niet reageerde op de treiteringen en uitdagingen van de bewakers werd hij dood geschoten.

Wolfgang Langhoff is naar Zwitserland kunnen vluchten, hij heeft het boek "Die Moorsoldaten geschreven". Dat boek is al in 1935 verschenen. In Nederland was het dus bekend, maar men geloofde het niet. Hij is ook de schrijver van het lied "Wir sind die Moorsoldaten, dat lied is net als het boek over de hele wereld gegaan.

Tabakswaar moest bij binnenkomst ingeleverd worden, werd je gesnapt kreeg je 14 dagen eenzame opsluiting. Opeens kreeg men te horen dat er zondag van 13.00 tot 17.00 uur gerookt mocht worden, die zondag werd het maar geen 13.00 uur, toen de kameroudste de tabak kon halen kreeg hij te horen dat het niet door ging. Hoe kon dit?

Bij terugkomst om het nogmaals te vragen werd er gezegd dat het een grapje was.

De gevangenen konden roken, om 17.00 uur moest het ingeleverd worden, ze verstopten het. 's Avonds zaten ze te roken, om 24.00 uur kwamen de soldaten binnen en vonden de tabak, op de vraag van wie had gerookt kwam geen reactie, ze werden geslagen met latten waar spijkers op zaten.

De gevangenen besloten later een soort circusvertoning te maken met gedichten en grappen om te laten zien dat hun moreel niet te breken was. Het lied "Wir sind die Moorsoldaten"

werd gezongen. Ook de SS'ers (die het een prachtig lied vonden) en de kampcommandant waren erbij, hij las tussen de regels door en de act werd verboden.

In 1979 kwam er een nieuwe universiteit in Oldenburg, die universiteit moest een naam hebben. Studenten stuiten op een naam Carl von Ossietzky, een Duitser uit Hamburg, hij had een Nobelprijs voor de wereldvrede gekregen in 1936, maar hij was niet aanwezig bij de uitreiking. Hoe kwam dat? Wie was die man? Hij was hoofdredacteur en uitgever van een kritisch weekblad "Die Weltbühne". De man was een tegenstander van Hitler en een politieke gevangene, hij is één van de eersten die na de Rijksdag opgepakt werd en kwam in kamp Esterwegen terecht. Hij had ontdekt dat Hitler in het geheim bezig was een sterk leger te ontwikkelen. Na WO1 was bij het vredesverdrag van Versaille vastgelegd dat Duitsland niet over eigen wapens mocht beschikken.

In 1936 waren de Olympische spelen in Berlijn, om geen boycot van de spelen te krijgen werd Carl von Ossietzky vrijgelaten, totaal uitgeput, maar eerst geïnjecteerd met dodelijk ziekmakende tuberkelbacillen.

Toen de studenten achter het hele verhaal kwamen, hebben ze in een oud veenhuis aandacht aan deze kwestie besteed, ze kregen weinig medewerking, later in 2011 hebben ze in Esterwegen op een historische plek een museum ingericht over de kampen en kregen ze alle medewerking, daar is op de begraafplaats een gedenksteen voor Carl von Ossietzky geplaatst, elk jaar wordt dit herdacht.

Hierna nog een stukje geschiedenis van Willi Herold. Een 19 jarige parachutist die aan het einde van de oorlog vermond in een uniform van hoger geplaatsten door hoogmoed en list veel slachtoffers gedood heeft. Zo ook de vader van Kees Fielstra, hij kwam na 60 jaar door het boek van Pieter Albers achter de oorzaak van de dood van zijn vader, een bewogen verhaal.

Om verveling tegen te gaan van de kampbewakers werd er een cultureel centrum "het Emslandhaus" ontworpen door architect Albert Speer in Neusustrum vlak bij de Nederlandse grens, gebouwd door de gevangenen van de kampen. Een gevangene heeft een papiertje met aantekeningen van wat er met hen gebeurde in een kleine nivea doosje gestopt en in de muur gemetseld. Later met de renovatie kwamen ze dit doosje tegen.

Na de oorlog geprobeerd alles gauw te vergeten. Tot 1939 waren het vooral Duitse politieke gevangenen maar daarna kwamen er Poolse en Russische krijgsgevangenen in de kampen. Kamp Oberlangen een bijzonder kamp. Hier werden Poolse militaire vrouwen geplaatst die in 1939 gevangen genomen waren . Omdat Polen na de oorlog een satelliet staat was geworden van Rusland wilden de Polen niet terug, ze wilden terug naar een vrij land, waar laten we al die Polen? dat werd het Duitse Haren. Op pinksterzondag 1945 moesten alle Duitsers binnen 24 uur de plaats Haren verlaten hebben. Haren werd de Poolse plaats Maskov met een Poolse burgemeester, de Polen hebben daar 3 jaar gewoond. Vlak na de oorlog waren er strenge winters. Toen de Duitsers er in 1948 terug kwamen waren hun huizen door de schaarste in de eerste jaren na de oorlog behoorlijk geplunderd mag je wel zeggen.

Pieter Albers wist de aanwezigen te boeien met zijn verhalen en de avond had van hem nog veel langer mogen duren, want hij heeft nog veel meer te vertellen maar helaas de tijd ontbrak daarvoor.

Nadat de voorzitter de beide sprekers had bedankt wenste hij een ieder wel thuis.